

У Кракові з 30 липня по 3 серпня 2014 року відбулася зустріч близько тисячі молодих та небайдужих людей з усього світу, що була присвячена 70-тій річниці геноциду ромів. На жаль, до сьогоднішнього дня пам'ять про ці події не знайшла широкого відображення та всебічного осмислення. Навіть багато ромів знають про своїх предків та історію власного народу вкрай мало. Саме тому такі заходи є надзвичайно важливими, адже, позаяк мені вдалося почути відгуки ромів з різних країн, багато з них лише вчаться любити себе такими, якими вони народились, лише вчаться осмислювати та вивчати історію і культуру власного народу.

Я дуже вдячна організаторам за те, що вони змогли надати гарну можливість для ознайомлення з широким спектром найрізноманітніших питань – від історичних до культурних, від правових до освітніх. Кожен учасник зміг прийняти участь в тому семінарі чи зустрічі, що зацікавили саме його. Модератори були переважно дійсно знаючими та досвідченими в висвітленні своїх тем. Були запрошені цікаві гості, як, наприклад, з *Amnesty International*, представники різноманітних ромських місцевих організацій, викладачі університетів, що займаються питаннями ромів, історики, члени організацій, що займаються правами національних громад. Здавалось, що мовні непорозуміння могли б стати проблемою, проте ті хто не володіли англійською мовою, могли знайти семінар навіть на рідній для себе мові. Адже це є важливим, розуміти не лише загальну інформацію, а й найдрібніші нюанси, що часто бувають вирішальними в розумінні загальної картини.

Також мені сподобалась і певна локалізація у вивченні історичних питань. Так, наприклад, мені вдалося відвідати семінар, що був присвячений долі ромів Словаччини в роки II Світової війни. Цільовою аудиторією були словацькі роми, а проводився він словацькою мовою з англійським перекладом. На жаль, я помітила, що багато з них дійсно знали вкрай мало про те, що відбулось в Словаччині з їхніми предками, тому дуже важливим було представити їм на

конкретних прикладах, що відбувалося 70 років тому в містах і селищах, де вони живуть зараз. Деякі з них ділились своїми історіями про те, як вони в сім'ях зберігають пам'ять та вшановують пам'ять жертв геноциду. Мене вразило те, що в Словаччині на сьогодні встановлено багато пам'ятних знаків, що нагадують про геноцид ромів часів II Світової війни. В Україні, на жаль, такого майже немає.

Окрім пам'яті про трагічні події минулого, для ромів надзвичайно актуальним є розбудова їхнього сьогодення та майбутнього. Адже кожен день вони зіштовхуються з великою кількістю проблем та упередженим ставленням до себе. Проте, як правильно зазначали багато промовців, роми мають взяти свою долю та майбутнє у власні руки. Адже, часто програми та підтримка, яка надається ззовні, є недостатньо ефективною, багато ромів самі відмовляються від неї або не виявляють достатньої єдності всередині громади щодо найактуальніших питань.

Найважливіше, що дав мені цей семінар, було живе спілкування з найрізноманітнішими людьми. Одна справа – слухати промови різних високопосадовців, а інша справа – чути про життя та проблеми ромів з їхніх вуст. Деякі історії життя та відвертість мене дуже вразили. Дуже важливим є почути їх, осмислити, зрозуміти і підтримати.

Ми потрапили на документальний фільм «Broken silence», який розповідав про ромського радіоведучого Орхана Галіуса родом з Косово, який вже багато років живе і працює в Амстердамі. Він вирушає у подорож до Косова, Польщі та Німеччини аби зрозуміти, чому до сьогодні сінті та рома продовжують мовчати про трагедію, що сталася з ними в роки II Світової війни. Фільм дуже зворушливий, а сам Орхан Галіус дуже яскрава особистість, який всіма своїми думками та діями намагається донести головне – «не можна мовчати та нічого не робити». Досить боятись, досить мовчати – треба діяти.

Взагалі, ці декілька днів залишили багато різних думок, над якими я буду замислюватись ще довго. Адже питання та проблеми є комплексними та

неоднозначними. Освіта є, напевно, саме тим фундаментом, на якому має базуватись подальший розвиток ромської ідентичності, культури, історії. Важливою також є взаємодія ромської еліти та місцевих громад, які мають дійти до порозуміння з найактуальніших питань. Бо часто в ході дискусій мені здавалось, що вони не кінця розуміють один одного.

Звичайно, сама церемонія 2 серпня в Аушвіці-Біркенау була доказом того, що світова спільнота нарешті почала звертати більше уваги на геноцид ромів та їхню долю. Найбільше мене вразила промова віце-спікера Бундестага, яка вибачалась за діяння націонал-соціалістів. Це болісне визнання та вибачення є дуже важливими для нащадків всіх невинних жертв. Проте, окрім офіційної частини та високих слів, більш важливим, на мою думку, було залучення молоді до цієї церемонії, які змогли на власні очі побачити та відчувати жахи II Світової війни, які все частіше здаються дуже далекими від нас. Тиша та мовчанка має бути подолана. Люди мають знати правду, мають діяти для протидії ненависті, злості. Ми маємо бути активними громадянами. Адже саме байдужість є тим знаряддям, що відкриває двері подальшим злочинам проти людства.

Щодо організації самого заходу, то хотілось би певно, аби наступного разу логістика та інформування учасників проходила більш чітко, а цілі та завдання, що ставились на початку, обов'язково були доведені до логічного завершення наприкінці заходу. Подекуди відчувалась нестача інформації щодо самих заходів, часу та місця їх проведення. Проте самі організатори здались мені надзвичайно сильними та вольовими людьми, які працюють та втілюють в життя ідеї, не зважаючи на всі перешкоди. Хотілось, аби таких активних людей серед ромської громади було ще більше. В єднанні сила.

*Катерина Черній, студентка історичного факультету
Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка*